

D E K L A R A C I J A

III

DRUGOG ZASJEDANJA ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBODJENJA JUGOSLAVIJE

U toku dve i po godine neprekidne narodno-oslobodilačke borbe protiv okupatora i njegovih pomagača narodi Jugoslavije postigli su krupne i odlučujuće uspehe kako u unutarnje-političkom tako i u spoljno-političkom pogledu. Posle svakog neprijateljskog pokušaja da razbije našu Narodno-oslobodilačku vojsku, naša se vojna sila povećala, unutarnje učvršćivala i vojno-stručno podizala. Što se neprijatelj više trudio da uguši oslobodilački pokret naših naroda, to su se čvršće narodne mase zbijale u tom pokretu oko Vrhovnog Štaba i proslavljenog narodnog vođe druga Tita, oko Antifašističkog Veća Narodnog Oslobodjenja Jugoslavije i oko nacionalnih političkih predstavništva pojedinih naroda Jugoslavije. Stalno se povećavala naša oslobodjena teritorija, rasle su naše materijalne rezerve i uvećavali opskrbni izvori za našu Narodno-oslobodilačku vojsku i stanovništvo. Uporedo s tim razvijali su se organi narodne vlasti i razni privredni i upravni organi u službi te vlasti.

Priznanje krupnih uspeha naše narodno-oslobodilačke borbe u inostranstvu s jedne strane, a s druge strane potpuno razotkrivanje izdajničke uloge izbegličke jugoslavenske "vlade" postavili su pred rukovodeće organe našeg narodno-oslobodilačkog pokreta potpuno nove zadatke. Nastala je potreba da se svi ti uspesi sistematski učvrste i iskoriste za dalje uspešno vođenje naše narodno-oslobodilačke borbe.

U vezi s tim činjenicama Antifašističko Veće Narodnog Oslobodjenja Jugoslavije, na svom Drugom zasjedanju održanom 29 novembra 1943 godine,

k o n s t a t u j e :

I

1. Dve i po godine naše narodno-oslobodilačke borbe dokazale su čitavom svetu da su narodne mase Jugoslavije odlučno i čvrsto krenule putem oružanog otpora protiv okupatora, putem koji je našim narodima ukazala Komunistička Partija Jugoslavije i po kome su zajedno s njom išle sve istinski rodoljubive snage i političke grupe naših naroda. Ogromna većina narodnih masa Jugoslavije svrstala se u narodno-oslobodilačke redove i aktivno poduprla svoju Narodno-oslobodilačku vojsku. Zajedno s tim masama uzeli su aktivnog učešća u narodno-oslobodilačkom pokretu i njegovim organima svi rodoljubivi poštenji funkcioneri iz svih političkih partija i grupa i domoljubivih organizacija. Sve to podjednako važi za sve narode Jugoslavije. Svojom aktivnošću u narodno-oslobodilačkom pokretu narodne mase Jugoslavije otvoreno i glasno su izrazile svoj protest protiv izdajnika, reakcionera i špekulanata u zemlji i u inostranstvu koji su se nasiljem i prevarom držali na vlasti u staroj Jugoslaviji, pa sada ponovo pokušavaju - opirući se na najreakcionarnije krugove da se dograđe vlasti pomoću izdaje, prevare i špekulacije. Ali svi ti pokušaji ne mogu da sakriju činjenicu da je u toku narodno-oslobodilačke borbe stvoren

potpuno nov odnos političkih snaga u našoj zemlji, te da mora takodje i u njenoj upravi i državnom vodjstvu taj novi odnos snaga da nađe odgovarajući izraz.

2. Jedan od najvažnijih izvora snage naše narodno-oslobodilačke borbe jeste činjenica da su jedinstveni narodno-oslobodilački pokret naroda Jugoslavije i njegova Narodno-oslobodilačka vojska izrasli iz oslobodilačkog pokreta svih naših naroda. Narodima Jugoslavije za njihovu borbu protiv okupatora nisu bili potrebni prethodni sporazumi o ravnopravnosti itd. Oni su se latili oružja, počeli oslobađati svoju zemlju, i time sebi ne samo stekli nego i obezbedili pravo na samoodređenje, uključujući pravo na otcepljenje ili ujedinjenje s drugim narodima. Sve snage koje učestvuju u narodno-oslobodilačkom pokretu od prvog dana priznaju našim narodima sve ta prava. I baš zbog toga narodi Jugoslavije još su se tešnje povezali u zajedničkoj borbi. Kroz dve i po godine herojske borbe protiv okupatora i njihovih pomagača u narodnim masama Jugoslavije skršeni su ostaci velikosrpske hegemonističke politike, razbijeni su pokušaji da se u naše redove ubaci međjusobna mržnja ili nesloga, a istovremeno su poraženi i ostaci reakcionarnog separatizma. Time su stvoreni ne samo materijalni i opštepolitički, nego i svi moralni uslovi za stvaranje buduće bratske demokratske federativne zajednice naših naroda, nove Jugoslavije, izgrađene na ravnopravnosti njenih naroda. I zbog toga, upravo danas, kada stoje pred konačnim isterivanjem okupatora iz svoje zemlje, narodi Jugoslavije opravdano zahtevaju da se uspostevi takvo državno vodjstvo, koje će i po svom sastavu i po svom programu biti jamstvo da će svim narodima Jugoslavije u federativnoj Jugoslaviji biti i stvarno obezbedjena istinska ravnopravnost.

3. Uspehi naše narodno-oslobodilačke borbe proneli su slavu naših naroda u šitavom svetu, razbili su lažne pretstave koje su posejali neprijatelji naših naroda i snažno učvrstili međunarodne političke pozicije Jugoslavije i njenih naroda. Veliki udeo naših naroda u opštoj borbi protiv fašističkih osvajača danas je već priznat od svih snaga anti-hitlerovskog bloka. Ali to nije dovoljno. Narodi Jugoslavije s pravom traže od saveznika i svih svojih prijatelja da bude priznata ne samo njihova borba protiv okupatora nego i njihova slobodna, demokratska volja. Narodi Jugoslavije s pravom traže da bude ukinuta potpora koja se u inostranstvu donekle još daje izdajničkoj izbegličkoj jugoslavenskoj "vladi" i kliku oko nje. Istovremeno narodi Jugoslavije s pravom zahtevaju da organi njihove narodne vlasti, iznikli iz današnje borbe, budu u inostranstvu priznati i poštovani.

4. Dok su narodi Jugoslavije dve i po godine krvlju natapali tlo svoje otadžbine, da bi je oslobodili od mrskih osvajača, reakcionarna izbeglička klika u inostranstvu, koja se naziva "jugoslavenskom vladom" uradila je sve što je mogla da bi istrigla oružje iz ruku naših naroda. Lažima i klevetama savarevala je inostranstvo, pokušavala da sakrije pravu volju naroda Jugoslavije, pokušavala da spreči svaku pomoć slobodoljubivih zemalja našim narodima. Lažima i klevetama pokušavala je da skrene naše narode s puta borbenog jedinstva, bratske saradnje i sloga, s puta stvaranja nove, bratske njihove zajednice. Pomoću svojih agenata, a u prvom redu Draže Mihailovića, ta je vlada sistematski organizovala bretoubilački rat u svim zemljama Jugoslavije u isto vreme dok je klevetnički sa to bacala

odgovornost na narodno-oslobodilački pokret. Ona nosi svu odgovornost za pokolje i zločine koji su vršili i još vrše četničke bande, koje zvanično nose ime "Jugoslavenske vojska u otađbini". Istovremeno je radila na tome da savadi narode Jugoslavije, da ih nehuška na međusobno klanje. U tom izdajničkom poslu takozvana vojska te "vlade" - četnici Mihailovića - na život i smrt se povezala sa okupatorima i postala najjače uporište fašističkih osvajača u borbi protiv naših naroda. Ta "vlada" bila je u procesu stalnog raspadanja. U sadašnjem sastavu njenom ostali su najzagriživiji velikosrpski elementi na čelu sa Dražom Mihailovićem - iako formalno nije član vlade - Petrom Živkovićem. To je vlada otvorenog bratoubilačkog rata i šovinističkog terora, vlada službe fašističkim okupatorima, vlada izrazito antidemokratska, koja svesno radi na razbijanju i cepanju Jugoslavije. Zbog toga narodi Jugoslavije s pravom postavljaju zahtev da se takvoj jugoslavenskoj "vladi" u inostranstvu i formalno oduzme pravo da ih pretstavlja.

5. Uporedo s vladom nosi odgovornost za izdajničku politiku uperenu protiv osnovnih interesa naroda Jugoslavije i reakcionarna protivnarodna monarhistička klika. U ime kralja Petra i monarhije, velikosrpske i druge reakcionarne klike organizovale su i vršile najpodlije zločine protiv sopstvenih naroda. Kralj Petar je kroz dve i po godine zalagao sav svoj autoritet da bi podupro zločinački rad izdajnika. Desio se jedinstven primer izdajstva u istoriji: kralj je Vrhovni komandant izdajničkih četničkih bandi Draže Mihailovića, koje su sastavni deo okupatorske vojske sa kojom se naši narodi biju na život i smrt. Pošto su propali svi protivnarodni pothvati reakcionarnih izdajničkih elemenata, kralj i monarhija ostali su poslednje utočište, centar svih protivnarodnih snaga. Pod sastavom kralja i monarhije vrše se najgnusnija izdajstva i najstrašniji zločini protiv naših naroda. Prirodno je, prema tome, što narodi Jugoslavije traže da se i u pogledu kralja i monarhije preduzmu mere koje odgovaraju njihovom odnosu prema narodno-oslobodilačkoj borbi.

II

Antifašističko Veće Narodnog Oslobodjenja Jugoslavije u ime svih naroda Jugoslavije koje ono pretstavlja kao njihovo vrhovno zakonodavno predstavničko telo daje izraza toplim osećanjima prijateljstva koje narodi Jugoslavije gaje prema narodima Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država kao i osećanjima divljenja i priznanja za herojsku borbu i slavne pobeđe Crvene Armije na Istočnom bojištu i savezničkih suvozemnih, pomorskih i vazdušnih snaga nad fašističkim osvajačima.

Narodi Jugoslavije cene sve znake koji pokazuju da se u savezničkim zemljama danas sve pravilnije ocenjuje borba koju naši narodi vode dve i po godine i uloga koja joj pripada u opštoj borbi slobodoljubivih naroda protiv fašističke kuge.

Narodi Jugoslavije prihvatili su sa zahvalnošću prvu pomoć u ratnom materijalu, opremi i hrani, koja im ^{je} ukazana od strane Saveznika. Oni s ra-

došću pozdravljaju uspostavljanje direktnih veza između Glavnog Štaba savezničkih oružanih snaga Srednjeg Istoka i Vrhovnog Štaba NOV i POJ, koje su omogućile početak bratske vojničke saradnje između snaga Narodno-oslobodilačke vojske i savezničkih oružanih snaga.

Narodi Jugoslavije s radošću prihvataju i pozdravljaju odluke Moskvske konferencije predstavnika vlade SSSR-a, Velike Britanije i SAD, koje svim narodima obezbeđuju pravo da sami po slobodno izraženoj volji reše pitanje svog unutrašnjeg državnog uređenja. Te odluke od najveće su važnosti i za narode Jugoslavije koji su svojom upornom oslobodilačkom borbom pokazali svoju volju i spremnost da svoju zajedničku otadžbinu sami izgrade na novim temeljima istinske demokratije i ravnopravnosti naroda.

Narodi Jugoslavije produžice i još više pojačace svoju borbu za konačnu punu pobeđu nad fašističkim osvajačima i odgovoriće svojoj dužnosti koju osjećaju prema zajedničkoj stvari za koju se bore svi slobodoljubivi narodi sveta. Zato oni očekuju da će njihovi naponi, i priloge koji oni svojom borbom i žrtvama daju toj opštoj stvari, biti do kraja pravilno cenjeni, te da će savezničke vlade u interesu zajedničke stvari svojim daljnjim odlukama olakšati narodima Jugoslavije da do kraja ispunе veliku dužnost koju su na sebe dobrovoljno preuzeli.

III

S obzirom na sve te činjenice, Antifašističko Veće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije, kao najviše i jedino pravo predstavništvo volje svih naroda Jugoslavije

o d l u ž u j e :

1. da se Antifašističko Veće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije konstituiše u Vrhovno zakonodavno i izvršno predstavničko telo Jugoslavije kao vrhovni predstavnik suvereniteta naroda i države Jugoslavije kao celine i da se uspostavi Nacionalni Komitet Oslobođenja Jugoslavije kao organ, sa svim obeležjima narodne vlade preko kojega će Antifašističko Veće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije ostvariti svoju izvršnu funkciju;
2. da se izdajničkoj jugoslovenskoj izbegličkoj "vladi" oduzmu sva prava zakonite vlade Jugoslavije, a napose da predstavlja narode Jugoslavije na gde i na pred kim;
3. da se pregledaju svi međunarodni ugovori i obaveze koje su u inostranstvu u ime Jugoslavije sklopile izbegličke "vlade" u cilju njihovog poništenja ili ponovnog sklapanja odnosno odobrenja, i da se ne priznaju međunarodni ugovori i obaveze koje bi u buduće u inostranstvu eventualno sklopila takozvana izbeglička "vlada";
4. da se Jugoslavija izgradi na demokratskom federativnom principu kao državna zajednica ravnopravnih naroda;
5. da se sva ta rešenja formulišu u posebnim odlukama AVNOJ-a.

Dne 30 novembra 1943
u Jajcu

Za Antifašističko Veće
Narodnog Oslobođenja Jugoslavije

Sekretar:

Pretsednik :

A. Colaković